

Posudek vedoucího bakalářské práce

Lenka Parvoničová, Holocenní vlhká fáze v severní Africe: Geoarcheologická studie vztahu klimatu a lidského osídlení

Autorka rešeršní práce si zvolila na téma svojí bakalářské práce atraktivní a potřebné téma, které je v globálním měřítku jedním z příkladů až fatální vazby mezi vývojem klimatu, fluktuace hranic biotů a lidského osídlení. Sever Afriky, který z velké části dnes pokrývá největší poušť světa, byla řadu tisíciletí na počátku holocénu pokryta sušším typem savany s mnoha jezery, kolem nichž se koncentrovalo osídlení. Nástup aridního klimatu po roce 5500 BP cal. Vytlačoval osídlení ze Sahary do pásma dnešního Sahelu nebo do dnešních oáz a do údolí Nilu. Výzkum tohoto jevu, který byl v mnoha ohledech podmínkou vzniku staroegyptské civilizace, nabral v posledních dvou desetiletích veliké obrátky. Pro různé geoarcheologické aspekty vlhké holocenní fáze byly napsány desítky solidních datových studií, ve kterých je již těžké se orientovat.

Lenka Parvoničová se svého úkolu zhostila s odvahou a z obrovského množství údajů, výsledků práce mnoha interdisciplinárních týmů vybrala to nejpodstatnější, a co navíc, spojila různé výsledky do logického a přehledného textu, který není zbytečně upovídaný a dobře charakterizuje procesy, které v severní Africe nastaly v závěru pleistocénu a v prvních čtyřech tisíciletích geologické současnosti. Látka je v práci členěna systematicky, někdy až příliš encyklopedicky, ale to je nutná daň takto pojatých rešeršních studií. V úvodních pasážích autorka charakterizuje Saharu a přilehlé oblasti a líčí základní geografické charakteristiky. V oddílu Klima Sahary se již soustředí na velkou klimatickou změnu, ke které došlo v závěru pleistocénu a která byla příčinou vlhčího klimatu v holocenním optimu. Další kapitola se zabývá saharskými ekosystémy. Bez tohoto popisu by nebyl možný další výklad, protože člověk jako součást ekosystému nutně reagoval na změny klimatu adaptivními a kulturními mechanismy.

Lidské osídlení je souhrnně popsáno ve zvláštní kapitole. Lenka Parvoničová se soustředí především na zachycení dokladů osídlení mimo dnešní oázy a údolí Nilu, což je nesporně indikátorem vlhčího klimatu. Je popsáno dění ve třech vybraných oblastech, zabývá se mechanismy specifického časného pastevectví, které podle autorky připomínalo v raných fázích spíše lovecké tábory, které kopírovali pohyb velké stádní zvěře. Již v průběhu rané fáze klimatického optima se zde začíná objevovat keramika, jejíž výskyt je spojován s raným pastevectvím. Velkou otázkou, která ale přesahuje zadání práce, je charakter domestikace stádní zvěře, u které řada autorů uvádí možnost lokální domestikace v raném neolitu. To autorka sleduje a volí rozumné formulace, které tematiku nezamřezávají, ani nejsou zbytečně „novinářsky“ otevřené. Důležitou kapitolou práce je popis interakce osídlení a klimatu ve třech vybraných oblastech a to v Čadské pánvi s věcnou studií situace v prostoru jezera Yoa a v oblasti tzv. čadského megajezera. Druhou oblastí je lybijský Fezzan a třetí egyptská západní poušť, kde je množství poznatků současného bádání největší. V závěru se pokusila autorka poznatky, načerpané se 146 původních vědeckých studií, krátce shrnout a zobecnit. Kladem práce je výborná jazyková úroveň, kterou nekalí ani drobné chyby, kterým se nakonec nikdo nevyhne.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikovat stupněm výborně.

Jaromír Beneš, 29. 8. 2012

